

II Jornada Periodismo de Datos: Nicola Hughes, Mar Cabra, Mariana Santos, Mar Santamaría y Gabriela Rodríguez ¿Nuevas tendencias del periodismo de datos y Open data?

«25 de abril de 2013»

«La era cámbrica del periodismo. ¿Quién sobrevivirá?»

Nicola Hughes, *The Times*:

Yo comparo el entorno periodístico actual con lo que se denominó el periodo cámbrico o la explosión cámbrica de vida. Hubo un momento durante el periodo fósil en el que hay muchísimos fósiles y una masiva explosión de vida, porque hubo una conjunción de elementos: en términos de calor, de cobijo, en términos de temperatura, en términos de la vida submarina. Y lo relaciono con el momento que vivimos en la actualidad porque tenemos un entorno en el que la infraestructura es gratuita. La distribución es gratuita porque tenemos internet, una red global, a la que cualquiera puede conectarse. Es una ventaja de la que todo el mundo puede beneficiarse. Me parece que en el periodo cámbrico, con la abundancia de especies, lo que les pasó en términos de la diversificación que hubo fue porque había depredadores. Y la gente piensa que ahora es el peor momento para los periodistas porque no hay dinero, porque el negocio de los periodistas ha sufrido la depredación por parte de los Facebook, los Google y los Twitter, que se están quedando con todos los ingresos de publicidad. Pero esto nos obligará a diversificarnos. La especie que sobreviva será aquella que logre evolucionar y cambiar más rápidamente.

Gabriela Rodríguez, *La Nación*:

Siempre en realidad los periodistas han tenido que analizar y buscar... Tener curiosidad por la información para buscar fuentes. Y ahora la diferencia es que se produce tanta información... (No sé, en un día muchísima más información que en toda la historia de la humanidad), que se necesitan herramientas para poder procesarla. Yo creo que los periodistas que sobrevivan, como (...) dijo, son los que hagan periodismo de datos. Los que trabajen en equipo con otros, los que no se queden en su historia.

Hay que trabajar en equipo con otros, con programadores, con otra gente, con otros periodistas y crear historias con herramientas.

Mar Cabra, Consorcio Internacional de Periodistas de Investigación:

La manera de sobrevivir es darnos cuenta de cómo la tecnología está alrededor de nuestras vidas, y cómo casi toda la información está almacenada en bases de datos. Por lo tanto, los periodistas, para poder sobrevivir, creo que tenemos que darnos cuenta de esto, utilizar los datos, el análisis de datos, las técnicas de captación de información, en nuestro día a día para sacar historias exclusivas con un valor añadido que hagan que el lector quiera leernos. Sobrevivirá aquel que ve ese valor añadido. Y para ver ese valor añadido una de las maneras es trabajar con estas técnicas de procesamiento de datos y de análisis de datos.

Mariana Santos, Chicas poderosas:

Yo pienso que quien sobreviva es quien más y mejor se adapta. Yo pienso que pasa mucho más por un trabajo de equipo porque no podemos hacer todo. Una persona no puede ser desarrollador, diseñador y periodista. Entonces trabajando en equipo pienso que será la forma de atacar el futuro que es cada vez más rápido, más inminente y más corto.

«Mujeres y periodismo de datos»

Nicola Hughes, *The Times*:

El rol de las mujeres en el periodismo muchas veces ha sido difícil, donde las personas que ocupan altos cargos, los redactores jefe, los directores, las juntas directivas todavía tienden a ser dominadas por hombres. El periodismo de datos tiene una especie de mezcla entre el periodismo y el mundo de los desarrolladores. Y el mundo de los desarrolladores se ha preocupado de forma activa por incorporar mujeres en sus filas e incrementar esas cifras. Creo que las mujeres, en cierto modo, son una ventaja, porque son seres que evolucionan, cambian y se adaptan de forma muy rápida. Y lo que vemos es que las mujeres se están organizando en grupos, como Chicas Poderosas, y organizan reuniones. Yo suelo acudir a Women in data, Women Who Code, PyLadies London. Y eso me da fuerza, porque no veo un equivalente masculino a esto.

Mar Cabra, Consorcio Internacional de Periodistas de Investigación:

Cuando uno se empieza a mover con gente que viene del mundo de la informática, de la programación, de repente se encuentra una preponderancia masculina total, hay mucha testosterona. Que es fantástico, pero sí que es verdad que el hecho de que haya ambos géneros puede traer un punto de vista diferente. Los números son clave y demostrables, que hay mucha preponderancia de hombres. ¿Y las mujeres qué traemos a la mesa? Muchas veces, por ejemplo, –Mariana contaba– una visión periférica. Somos... Esto se ha estudiado desde la Prehistoria... Las mujeres somos muy buenas en ese sentido, con esa visión periférica de hacer varias cosas a la vez.

Eso, haciendo gestión de proyectos es básico, por ejemplo. Yo las mejores *project manager* que conozco son mujeres. ¿Lo pueden hacer hombres? También.

Mariana Santos, Chicas poderosas:

Yo estoy metida con un grupo que se llama Chicas Poderosas. Lo lancé hace un año en América Latina por ese tema mismo. Hay muchas mujeres, por ejemplo, en periodismo de investigación, pero que todavía están muy asociadas al periodismo impreso y que las nuevas tecnologías les quedan un poco lejos porque no saben desarrollar o no saben qué es posible con la tecnología. Entonces en eso yo pienso que las mujeres que sí aporten más a la tecnología, que se interesen, que quieran aprender y que estén de brazos abiertos son supernecesarias para el cambio futuro.

«Internet y cambio climático»

Mar Cabra, Consorcio Internacional de Periodistas de Investigación:

El trabajar con datos te permite conocer realidades que no conocías y sobre todo hablar de algo con hechos y de manera sistemática, algún problema que ocurre de manera sistemática. De repente, el poder coger y decir: "Hemos analizado toda esta información y esto es lo que hemos encontrado, y tú mismo puedes mirar visualmente cuáles son los resultados y tú mismo puedes mirar los datos" es muy poderoso. Con cualquier tema. Los activistas ahora mismo, las ONG deberían estar haciendo esto todo el día, en vez de publicar un PDF de 200 páginas con su último informe, deberían publicar los datos de manera interactiva para que la gente pueda entenderlo de manera visual.

Nicola Hughes, *The Times*:

El problema del cambio climático y las noticias no es solo un tema de los datos, sino de la comunicación entre periodistas y científicos. Siempre ha sido algo problemático y un entorno muy difícil de navegar para ambos sectores.

Muchos científicos piensan que su trabajo habla por sí solo y no necesitan comunicarlo, porque hablan de forma endogámica hacia su propia comunidad. Por su parte, los periodistas tienen un sólido bagaje en literatura inglesa, ciencia política y economía y el proceso científico, que puede llevar muchísimo tiempo, con la recogida de datos, el análisis de esos datos y las verificaciones, es radicalmente diferente a los plazos de los periodistas, (de un día o una semana). De modo que eso es un problema en sí mismo. En lo que respecta al periodismo de datos en el ámbito del cambio climático, si introducimos a un desarrollador facilitamos una conexión con la comunidad científica.

Gabriela Rodríguez, *La Nación*:

Está bueno que los periodistas utilicen información y datos para ver qué está pasando con el cambio climático y para concienciar a la población de que es un problema que realmente existe. Internet es parte, se puede utilizar internet conscientemente, o las computadoras, o reciclar, buscar otras formas, pero internet no es un problema ni una solución para el cambio climático.

Mar Santamaría, At Night, 300.000KM:

Yo creo que lo importante..., o sea, más allá de aprender a analizar los datos y entender para que nos pueden servir –en muchos aspectos, ¿eh?: el cambio climático, el mejor diseño de las ciudades– yo creo que el cambio climático es un aspecto muy específico de una tendencia que... Tenemos ciudades en el Tercer Mundo que crecen muchísimo más que las otras. Las ciudades europeas crecen hacia el interior, por lo tanto, yo creo que es un panorama más amplio quizá. Y el tener buenos datos, tener datos de calidad que además sepamos interpretarlos y que sobre todo nos sirvan para comunicar lo que nosotros hacemos en tanto que profesionales en la ciudadanía es muy importante.

Mariana Santos, Chicas poderosas:

Si venimos a estudiar todos los acontecimientos que pasan, en este caso a nivel climático, cuando yo veo en qué meses, cuánto más, qué factores contribuyeron a más lluvia o menos, por ejemplo, podemos antever lo que va a pasar. Los datos nos permiten estudiar toda una historia y la historia se repite, o tiene una tendencia, entonces pienso que los datos pueden ayudar a prevenir grandes causas climáticas.

«Proyectos de periodismo de datos»

Mar Santamaría, At Night, 300.000KM:

Estuvimos ya aquí el año pasado explicando un primer proyecto que desarrollamos que intenta en el fondo afrontar el diseño de la ciudad en un momento muy específico que es el caso de la noche. Saber, por ejemplo, dónde la gente tuitea más nos permite saber dónde está la actividad de la ciudad en un cierto momento. Entonces a partir de este proyecto que en el fondo lo que hacía era visualizar muchos datos de la ciudad para ofrecer un mejor diseño de la ciudad pasamos de "At night", de estudiar la noche, a este otro proyecto que se llama Big Time Barcelona que lo que hace es visualizar dos informaciones que son muy importantes: el patrimonio y sus niveles de protección y luego la propiedad del suelo.

Todos los ciudadanos tienen derecho a saber el estado de sus fincas, de los lugares donde viven. Entonces el año pasado estuvimos con este primer proyecto de paisaje nocturno, este año estamos explicando que hay que recuperar un poco la memoria de la ciudad de Barcelona en este caso.

Gabriela Rodríguez, *La Nación*:

Creo que está bueno cómo el periodismo de datos está ayudando a la prensa a buscar casos de corrupción, eso está interesante, y a que haya transparencia en los gobiernos. Pasa en *La Nación*, en Argentina, casos en donde han hecho investigación y han descubierto conexiones entre empresas y el Estado que estaban por fuera de la ley y creo que eso es... Accountability es uno de los mayores casos de periodismo de investigación.

Nicola Hughes, *The Times*:

Open News tiene un proyecto llamado Source, donde piden a agencias de noticias que pongan su código en abierto en esta web para que todo el mundo pueda acceder y después que escriban y cuenten la historia sobre los proyectos que usaron y cómo los desarrollaron. Creo que la característica principal del periodismo de datos es coger esa apertura y ese afán de compartir que surge de la comunidad de desarrolladores y trasladarlos al mundo del periodismo y hacer que los periodistas se den cuenta, al igual que los desarrolladores, de que no lo saben todo. Así, una comunidad de código abierto, noticias abiertas, periodismo abierto, compartir todo lo que haces, en vez de quedártelo. Eso es lo que el periodismo de datos, que acabará siendo solo periodismo porque es lo que es, creo que ese es el verdadero valor que puede aportar a la comunidad periodística para cambiar sus ideas.

Mariana Santos, *Chicas poderosas*:

En relación por ejemplo, al tema climatérico, tenemos un proyecto de otro becario del Centro Internacional para Periodistas que se llama Gustavo Faleiros que desarrolló un proyecto que se llama InfoAmazonia, que es una colección no solo de rúbricas, y materiales, sino de datos, todos referentes a la Amazonia. Otro muy importante para mí es por ejemplo, Poderopedia, de un chico de Chile también becario del Centro Internacional que se llama Miguel Paz, que desarrolló una red que te muestra todas las conexiones de personas, empresarios y políticos para mirar qué pasa, quién se conoce y qué tipo de relaciones tienen y qué interacciones tienen. Pero pienso que estamos mostrando un porcentaje mínimo de lo que se puede hacer y necesitamos más gente involucrada con más datos y saber manejarlos. Porque datos siempre ha habido, no es una noticia de ahora, pero ahora sí estamos aprendiendo a manejarlos. Y entonces pienso que cuanta más gente se pueda involucrar, mejor y más noticias y vamos a mostrar toda la verdad.

II Jornada Periodisme de Dades: Nicola Hughes, Mar Cabra, Mariana Santos, Mar Santamaría i Gabriela Rodríguez. Noves tendències del periodisme de dades i *Open data*?

«25 d'abril de 2013»

«L'era càmbrica del periodisme. Qui sobreviurà?»

Nicola Hughes, *The Times*:

Jo comparo l'entorn periodístic actual amb el que es va denominar el període càmbric o l'explosió càmbrica de la vida. Hi va haver un moment durant el període fòssil en què hi ha moltíssims fòssils i una massiva explosió de vida, perquè hi va haver una conjunció d'elements: en termes de calor, de refugi, en termes de temperatura, en termes de la vida submarina. I ho relaciono amb el moment que vivim en l'actualitat perquè tenim un entorn en què la infraestructura és gratuïta. La distribució és gratuïta perquè tenim Internet, una xarxa global, a què qualsevol pot connectar-se. És un avantatge del qual tothom pot beneficiar-se. Em sembla que en el període càmbric, amb l'abundància d'espècies, el que els va passar en termes de la diversificació que hi va haver, va ser perquè hi havia depredadors. I la gent pensa que ara és el pitjor moment pels periodistes perquè no hi ha diners, perquè el negoci dels periodistes ha patit la depredació per part dels Facebook, dels Google i dels Twitter, que s'estan quedant amb tots els ingressos de publicitat. Però això ens obligarà a diversificar-nos. L'espècie que sobrevisqui serà aquella que aconsegueixi evolucionar i canviar més ràpidament.

Gabriela Rodríguez, *La Nación*:

Sempre, en realitat, els periodistes han hagut d'analitzar i buscar. Tenir curiositat per la informació, per buscar fonts. I ara la diferència és que es produeix tanta informació... - no sé, en un dia moltíssima més informació que en tota la història de la humanitat-, que es necessiten eines per poder processar-la. Jo crec que els periodistes que sobrevisquin, com (...) va dir, seran els que facin periodisme de dades. Els que treballin en equips amb altres, els que no es quedin en la seva història. S'ha de

treballar en equip amb altres, amb programadors, amb altra gent, amb altres periodistes i crear històries amb eines.

Mar Cabra, Consorci Internacional de Periodistes d'Investigació:

La manera de sobreviure és adonar-nos de com la tecnologia està al voltant de les nostres vides i de com gairebé tota la informació està emmagatzemada en bases de dades. Per tant, els periodistes, per poder sobreviure, crec que ens hem d'adonar d'això, utilitzar les dades, l'anàlisi de dades, les tècniques de captació d'informació en el nostre dia a dia per treure històries exclusives amb un valor afegit que facin que el lector ens vulgui llegir. Sobreviurà aquell que doni aquest valor afegit. I per donar aquest valor afegit, una de les maneres és treballar amb aquestes tècniques de processament de dades i d'anàlisi de dades.

Mariana Santos, Chicas poderosas:

Jo penso que qui sobreviu és qui més i millor s'adapta. Jo penso que passa molt més per un treball d'equip perquè no ho podem fer tot. Una persona no pot ser desenvolupadora, dissenyadora i periodista. Llavors, treballar en equip penso que serà la manera d'atacar el futur que és cada cop més ràpid, més imminent i més curt.

«Dones i periodisme de dades»

Nicola Hughes, *The Times*:

El rol de les dones en el periodisme moltes vegades ha estat difícil. Les persones que ocupen alts càrrecs, els redactors en cap, els directors, les juntes directives encara tendeixen a ser dominades per homes. El periodisme de dades té una espècie de mescla entra el periodisme i el món dels desenvolupadors. I el món dels desenvolupadors s'ha preocupat de manera activa per incorporar dones en les seves files i incrementar aquestes xifres. Crec que les dones, en certa manera, són un avantatge, perquè són éssers que evolucionen, canvien i s'adapten de manera molt ràpida. I el que veiem és que les dones s'estan organitzant en grups, com Chicas poderosas, i organitzen reunions. Jo solo anar a Women in data, Women Who Code, PyLadies London. I això em dona força, perquè no veig un equivalent masculí.

Mar Cabra, Consorci Internacional de Periodistes d'Investigació:

Quan un es comença a moure amb gent que ve del món de la informàtica, de la programació, de sobte es troba una preponderància masculina total, hi ha molta testosterona. Que és fantàstic, però sí que és veritat que el fet que hi hagi ambdós gèneres pot aportar un punt de vista diferent. Els números són clau i demostrables, predominen els homes. I les dones què portem a taula? Moltes vegades, per exemple - la Mariana ho explicava-, una visió perifèrica. Som... Això s'ha estudiat des de la Prehistòria... Les dones som molt bones en aquest sentit, amb aquesta visió perifèrica de fer diverses coses a la vegada. Això, fent gestió de projectes és bàsic, per exemple. Jo les millors *project manager* que conec són dones. Ho poden fer els homes? També.

Mariana Santos, Chicas poderosas:

Jo estic posada en un grup que es diu Chicas poderosas. El vaig iniciar fa un any a l'Amèrica Llatina per aquest mateix tema. Hi ha moltes dones, per exemple, en periodisme d'investigació, però que encara estan molt associades al periodisme imprès i que les noves tecnologies els queden una mica lluny perquè no saben desenvolupar o no saben què és possible amb la tecnologia. Llavors, en això jo penso que les dones que sí que aportin més a la tecnologia, que s'interessin, que vulguin aprendre i que estiguin de braços oberts, són súper necessàries pel canvi futur.

«Internet i canvi climàtic»

Mar Cabra, Consorci Internacional de Periodistes d'Investigació:

Treballar amb dades et permet conèixer realitats que no coneixies i sobretot parlar d'una cosa amb fets i de manera sistemàtica, algun problema que succeeix de manera sistemàtica. De sobte, poder agafar i dir: "Hem analitzat tota aquesta informació i això és el que hem trobat. I tu mateix pots mirar visualment quins són els resultats i tu mateix pots mirar les dades." És molt poderós. Amb qualsevol tema. Els activistes, ara mateix, les ONG ho haurien d'estar fent tot el dia. En comptes de publicar un PDF de 200 pàgines amb el seu últim informe, haurien de publicar les dades de manera interactiva perquè la gent les pugui entendre de manera visual.

Nicola Hughes, *The Times*:

El problema del canvi climàtic i les notícies no és només un tema de les dades, sinó de la comunicació entre periodistes i científics. Sempre ha estat problemàtic i un entorn molt difícil de navegar per ambdós sectors.

Molts científics pensen que els seus treballs parlen per si mateixos i no necessiten comunicar-los, perquè parlen de manera endogàmica cap a la seva pròpia comunitat. Per la seva banda, els periodistes tenen un sòlid bagatge en literatura anglesa, ciència política i economia, i el procés científic, que pot portar moltíssim temps amb la recollida de dades, l'anàlisi d'aquestes dades i les verificacions, és radicalment diferent als terminis dels periodistes, d'un dia o una setmana. De manera que això és un problema en si mateix. Pel que fa al periodisme de dades en l'àmbit del canvi climàtic, si introduïm un desenvolupador facilitem una connexió amb la comunitat científica.

Gabriela Rodríguez, *La Nación*:

Està bé que els periodistes utilitzin informació i dades per veure què està passant amb el canvi climàtic i per conscienciar la població que és un problema que realment existeix. Internet és una part, es pot utilitzar Internet conscientment, o els ordinadors, o reciclar, buscar altres maneres, però Internet no és un problema ni una solució pel canvi climàtic.

Mar Santamaría, *At Night, 300.000KM*:

Jo crec que l'important, o sigui, més enllà d'aprendre a analitzar les dades i entendre per a què ens poden servir -en molts aspectes: el canvi climàtic, el millor disseny de les ciutats-, jo crec que el canvi climàtic és un aspecte molt específic d'una tendència que... Tenim ciutats al Tercer Món que creixen moltíssim més que les altres. Les

ciutats europees creixen cap a l'interior. Per tant, jo crec que és un panorama més ampli potser. I el fet de tenir bones dades, tenir dades de qualitat, que a més sapiguem interpretar-les i que sobretot ens serveixin per comunicar el que nosaltres fem en tant que professionals a la ciutadania és molt important.

Mariana Santos, *Chicas poderosas*:

Si venim a estudiar tots els esdeveniments que passen, en aquest cas a nivell climàtic, quan jo veig quins mesos, quant més, quins factors han contribuït a més pluja o menys, per exemple, podem preveure què passarà. Les dades ens permeten estudiar tota una història i la història es repeteix o té una tendència. Llavors penso que les dades poden ajudar a prevenir grans causes climàtiques.

«Projectes de periodisme de dades»

Mar Santamaría, *At Night, 300.000KM*:

Vam ser aquí ja l'any passat explicant un primer projecte que vam desenvolupar que intenta en el fons afrontar el disseny de la ciutat en un moment molt específic que és el cas de la nit. Saber, per exemple, on piula més la gent ens permet saber on es concentra l'activitat de la ciutat en un cert moment. Llavors, a partir d'aquest projecte, que en el fons el que feia era visualitzar moltes dades de la ciutat per oferir un millor disseny de la ciutat, vam passar d'*At night*, d'estudiar la nit, a aquest altre projecte que es diu *Big Time Barcelona* que el fa és visualitzar dues informacions que són molt importants: el patrimoni i els seus nivells de protecció i després la propietat del sòl. Tots els ciutadans tenen dret a conèixer l'estat de les seves finques, dels llocs on viuen. Llavors, l'any passat vam ser aquí amb aquest primer projecte de paisatge nocturn, aquest any estem explicant que s'ha de recuperar una mica la memòria de la ciutat de Barcelona en aquest cas.

Gabriela Rodríguez, *La Nación*:

Crec que està bé com el periodisme de dades està ajudant a la premsa a buscar casos de corrupció, això és interessant, i que hi hagi transparència en els governs. Passa a *La Nación*, a Argentina, casos on s'ha fet una investigació i han descobert connexions entre empreses i l'Estat que estaven fora de la llei. Crec que això és... *Accountability* és un dels majors casos de periodisme d'investigació.

Nicola Hughes, *The Times*:

Open News té un projecte anomenat *Source* en què demanen a agències de notícies que posin el seu codi en obert en aquesta web perquè tothom hi pugui accedir i després que escriguin i expliquin la història sobre els projectes que van fer servir i com els van desenvolupar. Crec que la característica principal del periodisme de dades és agafar aquesta obertura i aquest afany de compartir que sorgeix de la comunitat de desenvolupadors i traslladar-los al món del periodisme i fer que els periodistes s'adonin, igual que els desenvolupadors, que no ho saben tot. Així, una comunitat de codi obert, notícies obertes, periodisme obert, compartir tot el que fas, en comptes de quedar-t'ho. Això és el que el periodisme de dades, que acabarà sent només

periodisme perquè és el que és, crec que aquest és el veritable valor que pot aportar a la comunitat periodística per canviar les seves idees.

Mariana Santos, Chicas poderosas:

En relació, per exemple, amb el tema climàtic, tenim un projecte d'un altre becari del Centre Internacional per a Periodistes, que es diu Gustavo Faleiros, que va desenvolupar un projecte que es diu InfoAmazonia, que és una col·lecció no només de rúbriques i materials, sinó de dades, totes referents a l'Amazònia. Un altre molt important per mi és, per exemple, Poderopedia, d'un noi de Xile, també becari del Centre Internacional, que es diu Miguel Paz i que va desenvolupar una xarxa que et mostra totes les connexions de persones, empresaris i polítics per mirar què passa, qui es coneix i quin tipus de relacions tenen i quines interaccions tenen. Però penso que estem mostrant un percentatge mínim del que es pot fer i necessitem més gent involucrada amb les dades i que les sàpiga manejar. Perquè de dades sempre n'hi ha hagut, no és una notícia d'ara, però ara sí que estem aprenent a manejar-les. I per tant penso que quanta més gent s'hi pugui involucrar, millor i més notícies. I mostrarem tota la veritat.